

Projekts RiForMa – ilgtspējīga upmalu mežu apsaimniekošana



Projekta mērķis ir izstrādāt ekosistēmu pakalpojumu (EP) novērtēšanas rīku, integrējot to meža apsaimniekošanas platformā **LVM GEO**. Rīks paredzēts kā viegli lietojams instruments upmalu mežu īpašniekiem, ļaujot modelēt nākotnes scenārijus savā īpašumā un izvērtēt dažādas apsaimniekošanas alternatīvas.

Projekta ietvaros “Latvijas valsts mežu” (LVM) apsaimniekotā pieaugušā bērzu audzē Uriekstes upes krastā veikti mežsaimnieciskie darbi, lai uzlabotu augšanas un gaismas apstākļus paaugā esošajām priedēm un eglēm. Audzē izveidoti aplveida atvērumi un veikta vienlaidus retināšana atsevišķā daļā. Sagaidāms, ka šie pasākumi dos jaunajiem kociņiem nepieciešamo “starta uzrāvienu”, lai nākotnē tie varētu aizstāt esošos pieaugušos kokus. Tas stiprinās upes aizsargjoslas galveno funkciju – barības vielu uzņemšanu no augsnes, samazinot to nonākšanu upē un mazinot ūdens aizaugšanu. Plānota arī koku stādīšana atvērumos, lai veicinātu ekosistēmu pakalpojumu vērtību pieaugumu un demonstrētu alternatīva apsaimniekošanas režīma potenciālos ieguvumus. Tas ļaus dabā redzēt, kādas pieejas varētu piemērot Latvijas mežsaimniecībā upmalu mežu ilgtspējīgai apsaimniekošanai.

Paralēli norit darbs pie LVM GEO rīka izstrādes, kas ļaus katram meža nogabalam upju aizsargjoslā noteikt ekosistēmu pakalpojumu (EP) vērtības. Šobrīd izstrādāta RiForMa-s GEO testa versija Gaujas baseina meža nogabaliem, kurā EP vērtības aprēķinātas 1–5 ballu skalā (kopā 19 pakalpojumiem). Ērtākai lietošanai tie iedalīti divās grupās – apgādes un regulējošie ekosistēmu pakalpojumi.

Apgādes EP sniedz cilvēkiem tiešu, taustāmu labumu – piemēram, koksni, pārtikas un ārstniecības augus u.c. Savukārt regulējošie EP nodrošina dabas procesu līdzsvaru, kas ir būtisks gan ekosistēmu stabilitātei, gan cilvēku dzīves kvalitātei. Tie ietver, piemēram, oglekļa piesaisti un uzkrāšanu, skābekļa ražošanu, trokšņa un plūdu riska mazināšanu u.c.

Lai nodrošinātu dažādu apsaimniekošanas scenāriju modelēšanu GEO rīkā, balstoties uz meža nogabalu datiem Latvijā, izveidota plaša datu matrica, kurā aprēķinātas EP vērtības vairāk nekā 1,7 miljonam sugas, tipa un vecuma kombināciju. Aprēķini veikti ar noteiktiem intervāliem – vecums dalīts ik pa 10 gadiem, caurmērs ik pa 5 cm.

Pamatojoties uz šiem datiem, tiek izstrādāts modelēšanas algoritms, kas ļaus lietotājiem analizēt un salīdzināt dažādus meža apsaimniekošanas režīmus. Algoritms veidots tā, lai, ievadot parametrus, kas raksturo esošo mežu, varētu apskatīt tā ekosistēmu pakalpojumu vērtības, bet, mainot tādus rādītājus kā krāja, biezība vai sugu sastāvs, – modelēt potenciālās izmaiņas EP vērtībās. Modelējot datus GEO rīkā, lietotājs varēs redzēt, kā dažādas saimnieciskās darbības – piemēram, noteiktas koku sugas iestādīšana vai audzes biezības samazināšana – ietekmē EP vērtības gan kopumā, gan pa atsevišķām grupām.

“RiForMa – Upmalu mežu apsaimniekošana, pamatojoties uz ekosistēmu pakalpojumu novērtējumu” ir Latvijas-Igaunijas sadarbības projekts, ko īsteno LVMI “Silava” kopā ar a/s “Latvija valsts meži” (LVM), Igaunijas Dzīvības zinātņu universitāti (EMU) un meža

īpašnieku biedrībām – Latvijas Meža īpašnieku biedrību (LMIB) un Igaunijas Dabas Aizsardzības Fondu (<https://www.loodushoiufond.ee/>).



Eiropas Savienības Kohēzijas politikas mērķa “Eiropas teritoriālā sadarbība”
Igaunijas-Latvijas pārrobežu sadarbības programmas līguma Nr. 11.113/23/318-1